

Posúdenie magisterskej diplomovej práce Bc. Kristiny Veinbender

Pojetí mlčení v raném díle Ludwiga Wittgensteina

Katedra elektronické kultury a sémiotiky

Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze

Kristina Veinbender predkladá prácu venovanú hlavne Logicko-filozofickému traktátu od Ludwiga Wittgensteina. Hneď na začiatok musím povedať, že ide o prácu vysoko kvalitnú, ktorá spracováva relevantnú sekundárnu literatúru a podrobne pracuje s pôvodným textom, pričom nejde len o akési mechanické vrstvenie, ale o aktívne využitie zdrojov vo vlastných úvahách, polemike i kritike. Čítanie je celý čas zaujímavé, pretože ide o živý text, kde takmer doslova v každom jednom odstavci vidieť aktívne zapojenie autorky. Text tak spĺňa všetky odborné požiadavky akademickej práce.

Dôležitou otázkou je, o čom celá predkladaná práca je. Pokiaľ upustíme od hlavných intencií autorky, ktorá v úvode zmieňuje, že vyvrcholením má byť kapitola o mlčaní (pri tomto čítaní by v nás totiž zostal pocit akéhosi neuspokojenia), a obrátíme sa na intencie textu, domnievam sa, že jeho cieľom je rehabilitácia Traktátu ako životaschopnej teórie, ktorá nie je iba nejakou verziou logického pozitivizmu alebo plochým reprezentačným realizmom. Je nutné dodať, že aj tento cieľ sa na niekoľkých miestach objavuje explicitne, dokonca aj hneď v úvode na s. 6, keď píše že sa pokúša Traktát „„zprovozniť“ a v jakémsi smyslu rehabilitovať“ (ďalej napr. aj na s. 39-40).

Tento cieľ autorka podľa môjho názoru splnila. V prvej časti analyzuje základné pojmy Traktátu, pričom tu využíva ako autorov z tzv. prúdu „New Wittgenstein“, tak i klasických autorov, akým je Hacker. Tu sa mi zdá, že sa autorka umne pohybuje na hrane a nejde so žiadnym interpretom až do konca, ale upozorňuje nás na to, že ich interpretácie majú istý „háček“ (napr. s. 32). Skrátka – veľmi šikovne sa nepokúša pristúpiť na hru, ktorá sa snaží hľadať jedinú správnu a konečnú interpretáciu Traktátu, miesto toho si vyberá pre svoj projekt kľúčové témy a uvažuje o nich z rôznych hľadísk. Druhá časť, v ktorej sa autorka pokúsila Traktát porovnať so súčasnými teóriami kognitívnej lingvistiky, k uvedenému cieľu rovnako pridáva zaujímavé postrehy. Toto prepojenie prispieva k pomyselnnej rehabilitácii Traktátu nielen spracovaním, ale i výberom, keďže sa pokúša prepojiť dielo stojace často na transcendentálnych argumentoch s teóriou, ktorá sa pokúša naopak stáť na empirických pozorovaniach.

Spomínaná cesta nepripojenia sa k žiadnej interpretácii naplno má však tiež svoj háčik – môže totiž nechávať otvorené dvere v detailoch a pritom ako celok vykazovať dojem uzavretosti. Domnievam sa,

že ak by sme chceli pri takomto postupe prijať Traktát za svoj, nestačí splniť podmienku z úvodu Traktátu, teda o podobných veciach už premýšľať pred čítaním (Traktátu alebo predkladanej práce), ale musíme už vopred vidieť svet rovnako (to, čo patrí do oblasti mlčania, sa nám musí ukazovať rovnako). Niektoré veci tak pre mňa zostávajú záhadou, ktorá by sa mi mala pravdepodobne ukázať. Uvedenie týchto záhad považujem za otázky do diskusie, nie za výčitky voči práci.

Pokiaľ ide o mlčanie, domnievam sa, že autorka celkom nezvýraznila jednu dôležitú vlastnosť tohto mlčania – totiž fakt, kedy máme mlčať. Práve toto je jedno z prepojení tzv. raného a neskorého Wittgensteina, na ktoré upozorňujú novowittgensteinovci, keďže Wittgenstein už v Traktáte píše, že bežný jazyk je úplne v poriadku (a nenavrhuje ideálny jazyk). Ide iba o to, aby sme nepodliehali chybným formám (v tom čase sa mu ešte pozdávala logická analýza Russella). Nejde teda o to, že kľudne môžeme naďalej vraviť „Láska je cesta“ (príklad analyzovaný autorkou), len by sme z toho nemali vyvodzovať filozofické dôsledky?

Ak neodlíšime kontext mlčania, zdá sa mi, že dôsledky sú neprijateľné. (Odpusťme si teraz otázku, čo sú predmety referencie, hoci práve tento moment považujem za miesto, na ktorom môže samotný Traktát kľúčovať, ale autorka predkladá interpretáciu, ktorá uvažuje o bežných predmetoch.) Predstavme si, že poznáme iba priehľadné sklo a žiadne farebné – ne je potom empirickou otázkou, či sklo môže byť farebné? A skutočne považuje autorka za nezmyselnú vetu „Šedá je svetlejšia než čierna“? A nie je vzťah medzi priestorom a časom otázkou empirickej vedy, konkrétne fyziky?

Na záver musím žiaľ spomenúť aj negatívnu stránku celej práce, ktorá spočíva v jej formálnom spracovaní. Práca obsahuje veľké množstvo gramatických chýb, pričom ide hlavne o obrátený slovosled. Ich počet je žiaľ výrazný a celému textu tým škodí. Drobnou výčitkou pre detailistu je aj fakt, že práca používa tri rôzne formy citovania. Ešte raz však vyzdvihujem aktívnu prácu s textami a vlastný prínos autorky a navrhujem prácu prijať a ohodnotiť známku 1.